

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

بررسی نظری روایی و پایایی تحقیق و پرسشنامه؛ گردآوری از پی اچ دی پروپوزال

روایی سازه (Construct val)

روایی سازه دلالت بر چگونگی نتایج به دست آمده از کاربرد مقیاسی دارد که برای آزمون پیش بینی شده جهت فرضیه ها است. این کار با روایی همگرا و متمایز که شرح داده می شود ارزیابی می گردد.

روایی همگرا (Convergent val)

روایی همگرا، هنگامی ایجاد می شود که نمرات (اندازه های) بدست آمده توسط دو ابزار متفاوتی که مفهوم را اندازه گیری می کنند دارای همبستگی بالا باشند.

روایی متمایز کننده (Discriminant val)

هنگامی تحقق می یابد که بر پایه فرضیه پیش بینی شود، دو متغیر نامرتبط می باشند، و در نهایت نمرات حاصله از اندازه گیری آنها به صورت تجربی به راستی نیز چنین چیزی را نشان دهد.

بنابراین روایی را می توان به طرق مختلف ایجاد کرد. مقیاس های رایج برای مفاهیم مختلف معمولاً نوع روایی را برای

ابزار اندازه گیری مشخص می کنند تا استفاده کنند بتواند در مورد مقیاس داوری کند (Sekaran,1992,171-173)

عوامل موثر بر اعتبار

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

بر اعتبار تحقیق، مجموعه ای عوامل از بیرون و درون تحقیق تاثیر می گذارند و هر یک اعتبار بیرونی و درونی تحقیق را

متاثر می سازند، این عوامل در جدول شماره (۱۴-۴) نشان داده شده اند. (دلاور، ۱۳۷۶، ۳۳۶)

اعتبار درونی	اعتبار بیرونی
	الف - جامعه
۱. رخدادهای همزمان با انجام تحقیق	۱. کنش متقابل میان انتخاب آزمودنیها و متغیر مستقل
۲. اجرای پیش آزمون	۲. کنش متقابل میان متغیر مستقل و ویژگیهای آزمودنیها
۳. وسایل اندازه گیری	ب - اعتبار محیطی
۴. بازگشتهای ناشی از ابزار آماری به کار	۱. توصیف متغیر مستقل
برده شده	۲. توصیف و اندازه گیری متغیر وابسته
۵. تفاوتهای فردی آزمودنیها	۳. مزاحمتهای ناشی از اجرای متغیرهای مستقل چهارگانه
۶. افت آزمودنیها	۴. کنش متقابل میان رخدادهای همزمان با انجام تحقیق و تاثیر متغیر مستقل
۷. کنش متقابل:	۵. کنش متقابل میان زمان اندازه گیری و تاثیر متغیر مستقل
الف- میان رشد و پختگی روانی و جسمانی	۶. هوشیار شدن آزمودنیها در اثر اجرای پیش آزمون و پس آزمون
ب- میان انتخاب آزمودنیها و رخدادهای	۷. تاثیر تازگی داشتن و غیر عادی بودن شرایط اجرای تحقیق، و مشکل
همزمان با انجام تحقیق	توجیه کردن آزمودنیها
	۸. زمینه اطلاعاتی آزمودنیها

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

۹. رفتار مجری تحقیق در جریان اجرای پژوهش

جدول شماره (۱۴-۴): عوامل موثر بر اعتبار بیرونی و درونی

اصطلاحات مترادف پایایی عبارتند از: قابلیت اعتماد (Dependability)، ثبات (Stability)، همسانی (Consistency)، قابلیت پیش بینی (Predictability)، دقت یا صحت (Accuracy)

۴. پایایی (Reliability)

در عرف افراد معتبر کسانی هستند که رفتارشان همسان، قابل اعتماد و قابل پیش بینی است یعنی آنچه فردا یا هفته بعد انجام خواهند داد با آنچه که امروز انجام می دهند و آنچه که هفته پیش انجام داده اند همسان است، می گوئیم آنان افرادی پایا یا با ثبات هستند، از سوی دیگر افراد نامعتبر کسانی هستند که رفتارشان تغییرپذیری بیشتری دارد، رفتار آنان به گونه ای غیر قابل پیش بینی متغیر است، هر گاه گاهی این کار و گاهی آن کار را انجام می دهند آنان فاقد پایایی و ثبات اند، لذا گفته می شود آنان ناهمسان اند.

یک آزمون زمانی دارای پایایی است که نمره های مشاهده و نمره های واقعی آن دارای همبستگی بالایی باشند به این معنا که، چنانچه نمره های مشاهده شده و واقعی هر یک از آزمودنیها در آزمودنی موجود باشند مجذور همبستگی بین این نمره ها (P^2xt) ضریب پایایی آزمون نامیده می شود.

ضریب پایایی را به شیوه ها و روشهای مختلف می توان تفسیر کرد که عبارتند از:

روش اول:

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

$\rho_{XX'} =$ همبستگی بین نمره های مشاهده شده در آزمونهای موازی

پایایی یک آزمون مساوی همبستگی بین نمره های مشاهده شده آن با نمره های مشاهده شده با آزمون موازی آن است، چنانچه نمره هر یک از آزمودنیها در زمانی که با آزمونهای موازی آزمون می شوند، یکسان باشد و در نمره های مشاهده شده هر آزمون مقداری پراکندگی وجود داشته باشد آزمون دارای پایایی کامل است ($\rho_{XX'} = 1$). در صورتی که نمره مشاهده شده هر آزمونی در یک آزمون با نمره همان آزمودنی در آزمون دیگری همبسته نباشد ($\rho_{XX'} = 0$) آن آزمونها، به طور کلی پایایی ندارند.

روش دوم:

$\rho_{XX'} =$ درصد واریانسی از X که به وسیله همبستگی خطی با X' تعیین می شود.

مجذور یک همبستگی همیشه می تواند به عنوان نسبت واریانسی از یک متغیر تفسیر شود که به وسیله همبستگی خطی با متغیر دیگر تبیین می شود. بنابراین $\rho_{XX'}^2$ عبارت از درصد واریانسی از نمره های یک آزمون است که به وسیله همبستگی خطی با نمره های یک آزمون همتا تبیین می شود.

$$\rho_{XX'} = \frac{\sigma_{Y_T}^2}{\sigma_X^2}$$

روش سوم:

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

به این معنی که ضریب پایایی برابر با نسبت واریانس نمره های واقعی به واریانس نمره های مشاهده شده (یا درصد واریانس نمره های مشاهده که مساوی واریانس نمره واقعی) است. برای آزمودنی که کاملاً پایست $\frac{p2T}{\sigma2x} = P_{xx}'$ و تمامی واریانس مشاهده شده منعکس کننده واریانس نمره واقعی می‌شود تا واریانس خطا. در صورتی که $P_{xx}' = 1$ باشد، تفاوت بین نمره های مشاهده آزمودنیها منعکس کننده تفاوت‌های بین نمره های واقعی خواهد بود. چنانچه $\sigma2x = \sigma2t$ باشد، $\sigma2E$ باید برابر صفر شود زیرا $E(E) = 0$ است. زمانی که $\sigma2E = 0$ است تمام خطا باید مساوی صفر شود. بنابراین هنگامی که $P_{xx}' = 1$ است اندازه گیری بدون خطا صورت می‌گیرد، وقتی که $P_{xx}' < 1$ است در اندازه گیری خطا وجود دارد، در صورتی که $P_{xx}' = 0$ باشد آنگاه $\sigma2x = \sigma2E$ می‌شود، معنی آن این است که تمام نمره ها تنها منعکس کننده خطا هستند و در نهایت تفاوت‌های بین نمره های مشاهده شده آزمودنیها منعکس کننده خطای تصادفی تا تفاوت‌های نمره واقعی هستند. هر قدر پایایی آزمونی افزایش یابد واریانس نمره خطا هم به همان نسبت کمتر می‌شود هنگامی که واریانس خطا نسبتاً جزئی است نمره مشاهده شده آزمودنی بسیار به نمره واقعی نزدیک است به همین ترتیب هنگامی که خطای واریانس نسبتاً بزرگ است نمره مشاهده شده برآورد ضعیفی از نمره واقعی است.

روش چهارم

$P_{xx}^1 = P_{xt}$ این روش، ضریب پایایی را به عنوان مجذور همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های واقعی نشان می‌دهد هنگامی که $0 < P_{xx}^1 < 1$ است می‌بینیم که $P_{xt} > P_{xx}'$ است در این صورت نمره مشاهده شده در آزمونی هم‌تا. در حقیقت چون نمره آزمون نمی‌تواند با متغیر دیگری همبستگی بیشتری بیش از آنچه با نمره واقعی خود دارد داشته باشد، حداکثر همبستگی بین نمره مشاهده شده یک آزمون با هر متغیر دیگری برابر است با $P_{xt} = \sqrt{P_{xx}'}$. چنانچه

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

آزمون X^2 برای پیش بینی ملاک Y به کار برده شود P_{xy} ضریب اعتبار (validity coefficient) نامیده می شود چون P_{xy} نمی تواند از P_{xt} بزرگتر باشد P_{xy} هم نمی تواند از $\sqrt{P_{XX'}}$ بزرگتر شود بنابراین عدم پایایی بر اعتبار تاثیر می گذارد.

روش پنجم:

$$P_{xx}' = 1 - P_{xE}^2$$

این رابطه می گوید ضریب پایایی برابر است با یک منهای مجذور همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های خطا. در شرایط مطلوب P_{xE} باید مساوی صفر شود اما P_{xE} تنها زمانی صفر می شود که $P_{XX}' = 1$ باشد.

روش ششم:

$$P_{XX}' = 1 - \frac{\sigma_{2E}^2}{\sigma^2}$$

پایایی را به واریانس نمره خطا و واریانس نمره مشاهده شده مربوط می سازد، هنگامی که P_{XX}' مساوی یک است. σ_{2E}^2 می شود و زمانی P_{XX}' مساوی صفر $\sigma_{2E}^2 = \sigma_{2X}^2$ است میزان ناهمگنی (واریانس) نمره های مشاهده شده که برای گروهی از آزمودنیها به دست می آید می تواند تاثیر نیرومند و عمده ای بر پایایی داشته باشد چنانچه آزمونی به اعضای جامعه ای که در دامنه نمره های مشاهده شده آنها محدودیت وجود دارد داده شود σ_{2E}^2 کاهش خواهد یافت در صورتی که واریانس خطا در گروهی که محدودیت در دامنه دارد مساوی گروهی باشد که دارای ناهمگنی بیشتری است پایایی برای گروهی که محدودیت در دامنه دارد کوچکتر می شود به عبارت دیگر برآورد پایایی به گروه ناهمگن بیشتر از برآورد به گروه همگن (Homogeneous) گرایش دارد.

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

تفسیر مقادیر P_{XX}

هنگامی که $P_{XX}=1$ است، می توان دریافت:

۱. اندازه گیری بدون خطا انجام شده است ($E = 0$)

۲. برای همه آزمودنیها $X = T$ است

۳. کل واریانس نمره مشاهده شده منعکس کننده واریانس نمره واقعی است $\sigma^2 X = \sigma^2 T$

۴. تمام اختلافهای بین نمره های مشاهده شده منعکس کننده اختلافهای نمره واقعی هستند.

۵. همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های واقعی مساوی یک است ($P_{XT}=1$)

۶. همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های خطا صفر است ($P_{XE}=0$)

* هنگامی که $P_{XX} = 0$ است، می توان دریافت:

۱. خطای تصادفی تنها در اندازه گیری تشکیل می شود؛

۲. برای تمام آزمودنیها $X = E$ است؛

۳. کل واریانس مشاهده شده منعکس کننده واریانس خطاست ($\sigma^2 X = \sigma^2 E$)؛

۴. تمام تفاوتهای موجود بین نمره های مشاهده شده نشان دهنده خطای اندازه گیری است؛

۵. همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های واقعی صفر است ($P_{XT}=0$)

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

۶. همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های خطا مساوی یک است ($P_{XE}=1$)

* هنگامی که $0 \leq P_{XX} \leq 1$ است، می توان دریافت:

۱. اندازه گیری می تواند شامل مقداری خطا شود؛

۲. $X = T + E$ است؛

۳. واریانس نمره مشاهده شده از مقدار واریانس نمره واقعی و مقدار واریانس خطا تشکیل شده است ($\sigma^2 X = \sigma^2 T +$)

$(\sigma^2 E$

4. تمام تفاوت های موجود بین نمره ها می تواند نشان دهنده خطاهای اندازه گیری بخوبی تفاوت های نمره واقعی باشند؛

۵. همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های واقعی P_{XT} مساوی $\sqrt{P_{XX}}$

۶. همبستگی بین نمره های مشاهده شده و نمره های خطا P_{XE} مساوی $\sqrt{1 - P_{XX}}$ است؛

۷. پایایی مساوی است با نسبت واریانس نمره واقعی به واریانس نمره مشاهده شده، ($P_{XX}' = \frac{\sigma^2 T}{\sigma^2 X}$)

۸. P_{XX}' به این معنی است که می توان با اطمینان بیشتر T را از روی X برآورد کرد؛ زیرا خطای واریانس نسبتا کوچک

خواهد شد.

روشهای عمده برآورد ضریب پایایی

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

سه روش عمده برآورد ضریب پایایی عبارت است از باز آزمایی (Retest)، شکل‌های هم‌تا (Alternate forms) و ثبات

درونی (Internal consistency)

۱. برآورد پایایی از طریق بازآزمایی

براساس این روش یک آزمون در دو نوبت برای آزمودنی‌های یکسان اجرا می‌شود و سپس نتایج همبسته می‌شوند چنانچه

نمره مشاهده شده ای که هر یک از آزمودنی‌ها در دومین آزمون دریافت می‌کنند دقیقا برابر نمره آنها در اولین آزمون باشد

همبستگی مساوی یک بوده و پایایی کامل است. ($r_{xx'} = \hat{p}_{xx'}$)

مهمترین مساله در برآورد پایایی از روش بازآزمایی، استعداد انتقال اثر (Carry-over effect) یا نتیجه در فاصله اجرای

دو آزمون است، اولین اجرا ممکن است بر دومین اجرا اثر بگذارد، این آلودگی در نمره ها می‌تواند به طریق گوناگون اتفاق

افتد.

۲. برآورد پایایی شکل‌های موازی و هم‌تا

برآورد پایایی شکل‌های موازی مساوی است با همبستگی $r_{xx'}$ بین نمره های مشاهده شده دو آزمون موازی، معمولا در عمل

امکان ندارد که بتوان موازی بودن دو آزمون را تایید کرد و بیشتر شکل‌های هم‌تا به جای شکل‌های موازی به کار برده می

شوند. در شکل‌های هم‌تا این امکان وجود دارد که نمره های واقعی و واریانس‌های خطا مساوی نباشند حتی اگر همبستگی بین

نمره های مشاهده شده آنها معادل با همبستگی شکل های موازی باشد.

۳. برآورد پایایی ثبات درونی

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

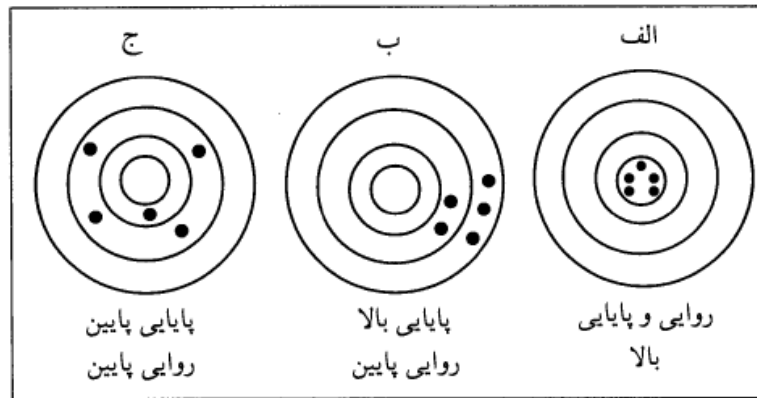
پایایی ثبات درونی فقط با اجرای یک آزمون و بالاخره جلوگیری از بروز مسائل همراه تکرار اجرا یا آزمونها برآورد شود، مشهورترین کاربرد این روش، برآورد پایایی از طریق دو نیمه کردن (split halves) است این آزمون به دو قسمت که هر کدام شکل‌های موازی یکدیگرند، تقسیم می شود و سعی دارد این قسمت ها به نحوی انتخاب شوند که موازی یا اساسا t - معادل (t - equivalent) باشند، چنانچه^۱ نیمه های آزمون موازی باشند پایایی کل آزمون با استفاده از فرمول اسپیر من - براون برآورد می شود در صورتی که نیمه های آزمون اساسا t - معادل باشند ضریب a می تواند برای محاسبه ضریب پایایی کل آزمون به کار برده شود. (آلن و دیگران، ۱۳۷۴، ۱۲۱-۱۱۷)

رابطه روایی و پایایی

یکی از پرسش های مهم پژوهشگران این است که اعتبار کدام نتیجه بیشتر است و به کدام نتیجه بیشتر می توان اعتماد کرد؟ پاسخ را با توجه به شکل (۲۴-۴) می توان اینگونه داد که در حالت الف گلوله های تقریبا کنار هم قرار گرفته اند لذا قابل اعتمادترند (درست مانند وقتی که از یک مجموعه افراد، دوبار یک آزمون به عمل آید و نمرات هر فرد از این مجموعه در هر دو آزمون تقریبا یکسان باشد) در حالت (ب) نزدیک بودن گلوله ها (فراوانیها) و ناچیز بودن پراکندگی از نظر اعتبار مهم نیست و در حالت (ج) که هر دو پایین است (فلیپس، ۱۳۷۱، ۷۸)

• چنانچه نمره های مشاهده شده دو آزمون، X_1 و X_2 باشند و مفروضات ۱ تا ۵ را دارا باشند و برای هر یک از آزمودنیهای جامعه، $T_1 = T_2 + C$ باشد که در آن C مقدار ثابتی است آزمونها اساسا معادل r هستند.

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

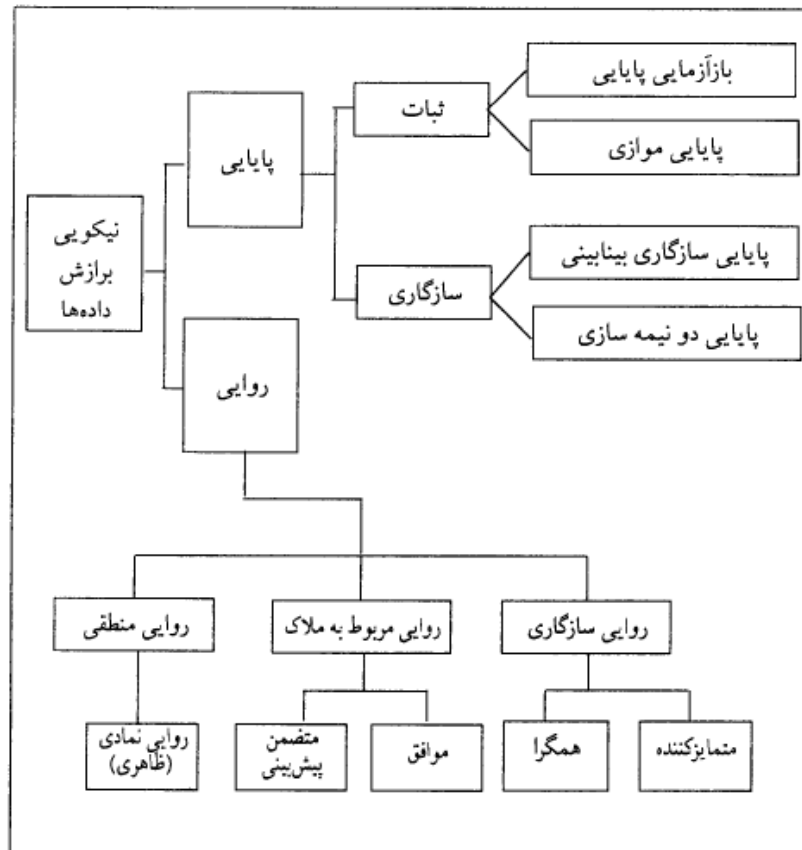

شکل شماره (۲۴ - ۴) : انواع روابط بین روایی و پایایی
(Neuman, 1997,146)

حال که رابطه مفاهیم روایی و پایایی مطرح شد، نقش هر یک از انواع آنها در نیکویی برازش داده ها در شکل شماره (۲۵) -

نشان

می

(۴)

داده

شود.

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

شکل شماره (۲۵-۴): روایی و اعتبار و نیکویی برآزش داده ها

عوامل موثر بر پایایی و روایی

عوامل متعددی بر پایایی و روایی موثرند از جمله: (۱) تعریف نشدن اصطلاحات (۲) عدم توجیه پرسشگران (۳) عدم تجانس و

همگونی پاسخگویان (۴) تغییر شرایط و زمینه های اجرای پرسشگری

(۵) وضعیت ظاهری و درونی ابزار (۶) عدم تناسب مراحل مختلف فرآیند تحقیق.

پیش آزمون

پیش آزمون یکی از مراحل فرآیند تحقیق علمی است که معمولاً پس از طراحی ابزار سنجش انجام می پذیرد. وقتی محقق ابزار سنجش را طراحی نمود، لازم است آن را به صورت آزمایشی به مورد اجرا گذارد، نتایج گردآوری شده بعد از اجرای مرحله پیش آزمون به محقق کمک می کند تا اصطلاحات لازم را در بخشها و مراحل گوناگون تحقیق به عمل آورد، زیرا محقق می تواند براساس نتایج آزمایش مراحل بعدی کار تا نتیجه گیری انجام دهد و ببیند تا چه اندازه روش کار و ابزار سنجش می تواند اهداف تحقیق را برآورده نماید، آیا نتایج حاصله قادر به ارزیابی فرضیه ها و پاسخگویی به سوالات تحقیق می باشد یا خیر و بالاخره اتخاذ این روش و تکیه بر این ابزارها تا چه اندازه واقعیت مساله را می سنجد. اگر محقق دریابد که نتایج تحقیق آزمایشی پاسخگوی اهداف وی نمی باشد باید نسبت به اصلاح و تغییر روشهای کار و ابزار به کار گرفته شده اقدام کند و این کار را آنقدر ادامه دهد تا بالاخره روشها و ابزار سنجش از روایی و پایایی و تناسب لازم برخوردار شوند. فواید پیش آزمون عبارتند از: (۱) آگاهی از صفات جامعه مورد مطالعه بویژه زمانی که پارامترهای جامعه در اختیار نیست (۲) برآورد حجم نمونه (۳) اصلاح روش گردآوری اطلاعات (۴) اصلاح ابزار سنجش (۵) اصلاح روش استخراج، طبقه بندی و تجزیه و تحلیل (۶) اطلاع از پاسخهای مورد انتظار (۷) اصلاح روشهای مصاحبه و مشاهده (حافظ نیا، 1377، ۱۳۶-۱۳۵)

تحقیق چیست؟

«تحقیق، یعنی کار منظم و پیگیر در کشف و فهم، که به نظریه ای برای تعمیم منتهی شود (Senge، ۴۲، ۱۹۹۷)

« تحقیق عبارت است از یک عمل منظم که در نتیجه آن پاسخهایی برای سوال های مورد نظر و مطرح شده پیرامون موضوع

تحقیق به دست می آید (نادری و دیگران، ۱۳۷۵، ۳۴)

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

« پژوهش علمی، بررسی نظام یافته، کنترل شده، تجربی و انتقادی در مورد پدیده های طبیعی است که روابط احتمالی بین

این پدیده ها به وسیله نظریه و فرضیه هدایت می شوند (کرلینجر، ۱۳۷۴، ۳۱)

« تحقیق عبارت است از بررسی کامل موضوع به گونه ای منظم و منسجم و بر اساس روشهای عینی و غیر شهودی، به

منظور کسب اطلاعات یا کشف اصول وابسته به آن (ونوس و دیگران، ۱۳۷۵، ۱۵).

« تحقیق را می توان به تجزیه و تحلیل، ثبت عینیو سیستماتیک مشاهدات کنترل شده که به پروراندن قوانین کلی، اصول،

نظریه ها و همچنین به پیش بینی و یا احتمالاً به کنترل نهایی رویدادها منتج شود تعریف کرد (بست، ۱۳۷۱، ۳۶)

« تحقیق، عملی منظم، منطقی و دقیق برای دست یافتن به حقایق، دانش نو و ارتباط آن با کل زندگی و همچنین درک

روابط بین متغیرها می باشد. (خلیلی، ۱۳۷۵، ۱۵)

« تحقیق، مجموعه فعالیتهای منظمی است که هدف آن کشف حقیقت یا رسیدن از علم اندک به علم بیشتر است. (خواه با

روش آزمایشی صرف و خواه با روشهای دیگر) در درست ترین شکل خود تحقیق واجد دو شرط زیر است:

۱. **کنترل دقیق:** شرطی که مانع تاثیر عوامل نامربوط و مزاحم می شود.

۲. **نمونه گیری صحیح:** شرطی که یافته های پژوهش را قابل بسط و تعمیم می سازد.

(رعایت شرط اول، اعتبار درونی و رعایت شرط دوم، اعتبار بیرونی تحقیق را موجب می شود) (دلاور* ۱۳۷۴، ۲۶)

اعتبار درونی (Internal validity) مانع تاثیر عوامل نامربوط و مزاحم می شود و اعتبار بیرونی (External

validity) شرطی است که یافته های پژوهشی را قابل بسط و تعمیم می سازد (دلاور، ۱۳۷۶، ۳۳)

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

« تحقیق فرآیندی است که از طریق آن می توان درباره «ناشناخته» به جست و جو پرداخت و نسبت به آن شناخت لازم را

کسب کرد، در این فرآیند از چگونگی گردآوری شواهد و تبدیل آنها به یافته ها، تحت عنوان «روش شناسی» یاد می شود

(بازرگان و دیگران، ۱۳۷۶، ۲۲)

همانطور که در تعاریف آمد رسالت اصلی تحقیق و بکارگیری روشها برای انجام آن، نظریه سازی است، لذا در دنباله چند

تعریف از نظریه مطرح می شود.

پرسشنامه (Questionnaire)

« یک پرسشنامه نباید همچون فهرستی از پرسشها در نظر گرفته شود» «موکیلی»

پرسشنامه به عنوان یکی از متداول ترین ابزار جمع وری اطلاعات در تحقیقات پیمایشی، عبارت است از مجموعه ای از

پرسش هدف مدار، که با بهره گیری از مقیاسهای گوناگون (که شرح آنها خواهد آمد)، نظر، دیدگاه و بینش یک فرد پاسخگو

را مورد سنجش قرار می دهد.

در ساختن یک پرسشنامه باید به چهار جنبه توجه شود:

الف) انتخاب موضوع سئوالها

سئوالات متعدد و متنوعی می توانند در یک پرسشنامه مطرح شوند، اما ممکن است بسیاری از این سئوالها

ارتباط چندانی با موضوع تحقیق نداشته باشند. «شیوه هایی برای پی بردن به اینکه چه پرسشهایی باید مطرح شود وجود دارد:

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

الف) مساله تحقیق مشخص می کند که چه مفاهیمی باید اندازه گیری شود

ب) شاخصهایی که برای این مفاهیم مطرح شده

ج) گمانهای ما در مورد ساز و کارهایی که متغیرها را به هم مربوط می کند یا درباره عواملی که ممکن است ارتباط ها را

تبیین کند

د) شیوه ای که بدان وسیله داده ها مورد تحلیل قرار می گیرند

ه) شیوه انجام پرسشنامه

ب) محتوای سوال

در هر پرسشنامه، سوالات را می توان به شکلهای مختلف دسته بندی کرد:

پرسشهای فعالیتی (اعمال و تجارب گذشته و حال)

پرسشهای مربوط به قصد و نیت (هدف و قصد از انجام اعمال)

پرسشهای دانشی (میزان شناخت و دانش درباره موضوع)

پرسشهای گرایشی، جهتی، اعتقادی (اندازه گیری جهت گیری و گرایش)

پرسشهای ارزشیابی (از پاسخگو می خواهد مساله ای را ارزیابی کند)

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

پرسشهای ساده (در مورد مفاهیم و متغیرهای ساده)

پرسشهای مرکب (در مورد مفاهیم و متغیرهای پیچیده)

پرسشهای بسته (پاسخگو باید فقط به موارد مطرح شده پاسخ دهد)

پرسشهای باز (بدون محدودیت پاسخ می دهند)

پرسشهای تلفیقی (مقولات مشخص ولی انتهای پرسش باز است) (علوی ۱۳۷۴، ۷۱)

ج- جمله بندی پرسشها

۱. از سئوالهای نامفهوم و مبهم پرهیز شود.

محقق باید سئوالهای پرسشنامه را به صورت روشن، دقیق و بدون ابهام ارائه دهد. اولین ویژگی یک پرسشنامه خوب آن است که زبان مشترکی را بین محقق و پاسخ دهنده برقرار سازد. اگر پاسخ دهنده قادر به درک معانی سوالها نباشد داده های حاصله از پرسشنامه معتبر نخواهد بود. در برخی موارد، واژگان تخصصی پرسشنامه در دستورالعمل تکمیل پرسشنامه توضیح داده می شود تا پاسخ دهنده با تعریف عملیاتی مورد استفاده در پرسشنامه آشنایی کامل بدست آورد.

مثال:

درباره سیاستهای جدید مدیریتی در سازمان چه فکر می کنید؟

در رابطه با این سوال پاسخ دهنده از خود می پرسد، کدام سیاستهای مدیریتی به منظور از جدید، از چه تاریخی به بعد است؟

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

۲. از سوالهایی که پاسخ دهنده را به پاسخ خاصی هدایت می کند باید اجتناب کرد.

سوالهای جهت دار پاسخ دهنده را به سمت و جهت خاصی هدایت کرده و بنابراین اطلاعات حاصله از آنها دقیق نخواهد بود.

مثال:

آیا شما سبک مدیریتی مشارکتی (S₃) Participative را ترجیح می دهید یا سبک تفویضی (S₄) را که کارکنان در آن

آزادی عمل بیشتری دارند؟

۳. از سوالهای پیچیده پرهیز شود.

از سوالهای طولانی و پیچیده باید اجتناب کرد، این گونه سوالها به دشواری قابل درک است لذا پاسخ دهنده وقت زیادی را

باید صرف درک معانی آن کند سوالها باید به نحوی باشد که پاسخ دهنده آنها را به آسانی درک کند.

(تذکر: مسئله پیچیدگی، مفهومی نسبی است و باید نکته فوق را با توجه به سطح درک افراد نمونه آماری و میزان تخصص

آنها در نظر گرفت)

مثال:

سوالی در یک پرسشنامه برای سرپرستانی با تحصیلات دیپلم

[نظر شما در رابطه با تاثیرات سیستم MRP در تحولات ساختاری سازمان چیست؟]

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

۴. از سوالهای دو وجهی که شامل دو سوال در یک پرسش است اجتناب شود.

این نوع سوالها پاسخ دهنده را در یک زمان در برابر دو سوال قرار می دهد در حالی که وی تنها امکان یک پاسخ را دارد. در

این نوع سوال، پاسخ دهنده ممکن است با جنبه ای از سوال موافق و با جنبه دیگر مخالف باشد.

مثال:

[آیا مدیر سازمان قادر به ایجاد هماهنگی بین بخش های مختلف سازمان و برقراری یک سیستم حسابداری صنعتی می

باشد؟]

۵. تا جایی که امکان دارد از ارائه سوالهای منفی خودداری شود.

پاسخ دهنده در برابر سوال منفی ممکن است به طور ناخودآگاه کلمات منفی را نادیده گرفته و یا متوجه آنها نشود. در این

حالت پاسخهای او با موفقیت مطابقت نخواهد داشت. در صورتی که پژوهشگر ناچار از استفاده سوالهای منفی باشد بهتر است

که زیر کلمات منفی را خط کشیده و یا این کلمات را با حروف درشت مشخص کند.

مثال:

[آیا شما با بکارگیری حلقه های باز خورد در فرآیند تصمیم گیری موافق نیستید؟]

انواع داده ها در یک پرسشنامه

پرسشنامه به عنوان یک ابزار اندازه گیری، سه دسته از داده ها را مورد توجه قرار می دهد.

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

الف) آن دسته از واقعیتها یا داده های واقعی که به قلمرو شخصی افراد، پهنه محیط زیست آنها و گستره رفتار آنها وابسته است.

ب) قضاوتهای ذهنی درباره واقعیتها، ایده ها، نگرشها، رویدادها یا اشخاص.

ج) شناختها، یعنی شاخصهای میزان شناخت موضوعات گوناگون مورد پژوهش (ژاوو، 1373، 25-24)

دستور عمل تکمیل پرسشنامه

معمولا برای تکمیل هر پرسشنامه چهار نوع دستورالعمل می توان صادر کرد:

* **دستور عمل کلی** (باید شامل معرفی هدف پرسشنامه (تحقیق)، قول محرمانه ماندن اطلاعات، اینکه پاسخگو چگونه انتخاب شده است، پرسشنامه چگونه و چه وقت برگردانده شود).

- دستور عملهای مربوط به هر بخش (زمانی که پرسشنامه به بخشهایی تقسیم شده است بهتر است مقدمه مختصری درباره هر بخش فراهم شود)^۲

- دستور عمل مربوط به سوالها (مشخص کنید که پاسخگو می تواند چه تعداد از گزینه ها علامت بزند).

- دستور عملهای مرتبط با هدایت به مرحله بعدی (هنگام استفاده از سوالهای مشروط باید این نوع دستور عملها را به کار

بگیرید.) (Margot, 1997, 119)

* نگرش عبارت است از: حالت روانی و روان شناسانه عصبی مبتنی بر تجربه که تأثیری پویا را بر فرد اعمال کرده و او را آماده واکنش نشان دادن به شیوه ای ویژه در برابر برخی از اشیا و وضعیتها می سازد «به بیان ساده تر» منظور، زیستن تجربه روزانه و پاسخ دادن (خودداری از) به تمناهای جهان به شیوه ای خو گرفته است این عامل شدت واکنشهای روان شناختی است (ژاوو، ۱۳۷۳، ۷۵)

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

د) انتخاب نوع سوال

جنبه دیگری که در تدوین پرسشنامه باید مورد توجه قرار گیرد، انتخاب شکل پاسخ است. شکل پاسخ می تواند دو حالت داشته باشد، انتخاب هر یک از حالتها، با ترکیبی از آنها به عوامل زیادی مانند محتوای سوال، انگیزه پاسخگو، شیوه اجرا، نوع پاسخگویان، دسترسی به کد گذاران ماهر برای کدگذاری پاسخهای باز، شیوه تحلیل و روش تحقیق... دارد.

الف: سوالات باز (Open – ended Questions)

ب: سوالات بسته (Closed – ended Questions)

این سوالات به گونه ای هستند که پژوهشگر برای هر یک از آنها مجموعه ای از گزینه ها را ارائه می دهد تا پاسخ دهنده از میان آنها یکی را انتخاب کند. پاسخ دهنده این سوالها را به سرعت درک کرده و به آسانی به آنها پاسخ می دهد. از طرفی دیگر هنگام استخراج داده ها، می توان به سهولت آنها را مقوله بندی و تجزیه و تحلیل کرد. (دوس، ۱۳۷۶، ۱۱۹)

ابزارها و اندازه گیری آزمودنیها

اگر چیزی موجود باشد، دارای مقداری است و اگر دارای مقدار باشد قابل اندازه گیری است

«ای. ال. ثرندایک»

هر یک از ابزارهای جمع آوری داده ها، در واقع این مکان را فراهم می آورند که داده های مختلف را از آزمودنیها (یا پیرامون آنها) جمع آوری نمود. در میان این ابزارها، پرسشنامه هایی که دارای سوالات بسته هستند به علت وسعت کاربردی که دارند

وب سایت پی اچ دی پروپوزال

از اهمیت خاصی برخوردارند، لذا باید هر پژوهشگر پیش از طراحی پرسشنامه، آگاهیهای لازم را در رابطه با موارد زیر بدست آورد:

مقیاسها (داده هایی که در جامعه آماری آزمودنیها یا از مدارک بدست می آیند چه نوع داده هایی هستند و پرسشنامه ها

برای جمع آوری چه نوع داده هایی مناسب هستند؟) **طیف** (به چه شیوه هایی می توان سوالات پرسشنامه را بست؟ به عبارت

دیگر چند نوع طیف سازی وجود دارد و برای سنجش آزمودنی و جمع آوری داده های مورد نظر چه نوع طیفی مناسب است؟)

روایی و پایایی (آیا ابزار اندازه گیری چیزی را که مدعی اندازه گیری آن است اندازه می گیرد؟ آیا دقیق، پیوسته و ثابت

است؟).